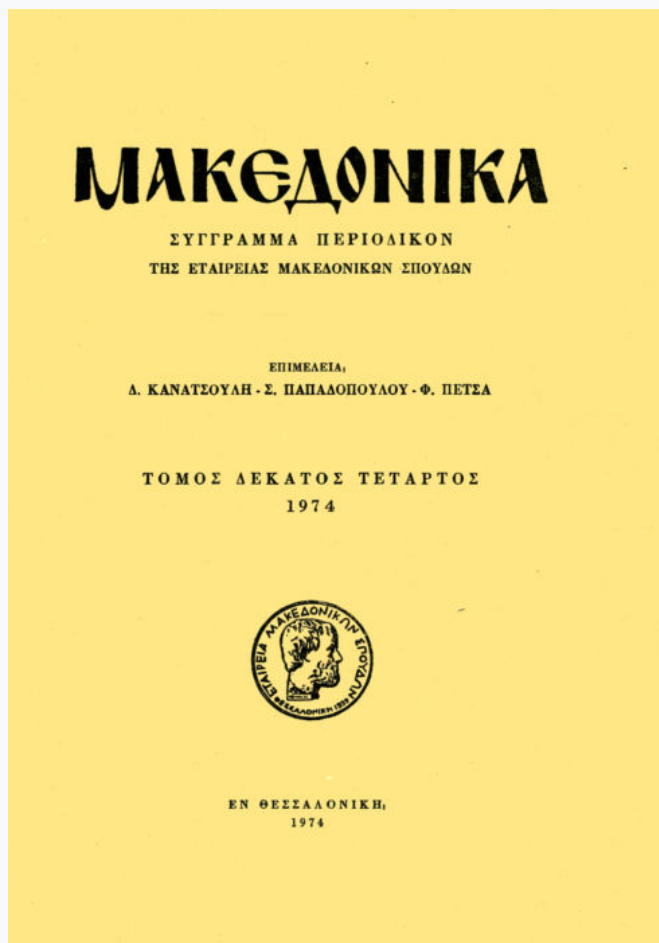

Μακεδονικά

Τόμ. 14, Αρ. 1 (1974)

Ю. В. Эвангелопулос, Лексические Особенности новогреуеского языка В Западной Македонии. Материал для диалектного словаря [Λεξιλογικές ιδιομορφίες της νεοελληνικής γλώσσας στη Δυτική Μακεδονία. Υλικό για διαλεκτολογικό λεξικό]

Χ. Π. Συμεωνίδης

doi: [10.12681/makedonika.600](https://doi.org/10.12681/makedonika.600)

Copyright © 2014, Χ. Π. Συμεωνίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Συμεωνίδης Χ. Π. (1974). Ю. В. Эвангелопулос, Лексические Особенности новогреуеского языка В Западной Македонии. Материал для диалектного словаря [Λεξιλογικές ιδιομορφίες της νεοελληνικής γλώσσας στη Δυτική Μακεδονία. Υλικό για διαλεκτολογικό λεξικό]. *Μακεδονικά*, 14(1), 443–444. <https://doi.org/10.12681/makedonika.600>

είναι πολύ άμφιλεγόμενα. Έτσι π.χ., έπειδή ό Καλλιπολίτης¹ βασίμως πιστεύει άρχαία πόλεις, έντοπισθεΐσαι εΐς τήν Κοζάνην, πρέπει νά ήτο ή άρχαία πρωτεύουσα τών Έλιμειών Έλίμεια, άσυζητητή δέχεται τήν γνώμην του καί μάλιστα παραθέτει καί μίαν φανταστικήν περιγραφήν τής έκτάσεως καί τών τειχών τής, γενομένην υπό τοῦ Χρήστου Μανώλη. Έν τούτοις ή άρχαία παράδοσις, δύο δηλ. χωρία τοῦ Λιβίου (XLII, 53,3 καί XLIII, 21,5), δέν εὔνοει τήν θέσιν ταύτην². Η Φανοῦλα Παπάζογλου μάλιστα εΐς τὸ γνωστὸν ἔργον τῆς *Les cités macédoniennes à l'époque romaine*, Σκόπια 1957, 177 κ.έ. (σερβιστί) καί εἰς ἓνα ἄρθρον τῆς *Les koina régionaux de la haute Macédoine*, Ζίβα-Αντίκα, Σκόπια 1959, 169 κ.έ., ὄχι μόνον ἀρνεΐται τήν ὑπαρξίν πόλεως ὁμωνύμου μετὰ τὴν ἐπαρχίαν Έλίμειαν—πράγμα ἀπίθανον—ἀλλὰ καί βάσει μιᾶς ἐπιγραφῆς ἀπὸ τήν Κοζάνην, ή ὁποία ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Χ. Μακαρόνα³ καί συνεπληρώθη ὑπὸ τῆς ἰδίας⁴ ἀργότερον, ἀναγνωρίζει εἰς τήν θέσιν τῆς σημερινῆς Κοζάνης πόλιν, τῆς ὁποίας τὰ ἀρχικά γράμματα ἦσαν ΜΑΛΕΙ... (τὸ ἔθνικόν Μ α λ ε ι α τ ὦ ν). Ἄρα μόνον ή Έλίμεια δέν εἶναι δυνατόν νά ἀναζητηθῇ ἐκεῖ.

Όμοίως μετὰ τὸν ὀλίγων γνωστῶν πόλεων τῆς Έλιμειώτιδος ὁ σ. περιλαμβάνει (σ. 45) καί τήν Έράτοραν. Έν τούτοις οὐδεμία ἐνδειξίς ὑπάρχει ὅτι ὑφίστατο πόλις μετὰ τὸ ὄνομα τοῦτο καί μάλιστα εἰς τήν Έλιμειῶτιν. Η μόνη μαρτυρία περὶ τῆς Έρατόρας εἶναι τοῦ Στράβωνος⁵, ὅστις ἀναφέρει αὐτὴν μετὰ τὸν ἡπειρωτικῶν καί μακεδονικῶν περιοχῶν καί ἔθνων. Ἄρα αὕτη πρέπει νά ήτο περιοχή ὄχι πόλις.

Τά μειονεκτήματα ὅμως ταῦτα δέν μειῶνουν τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον συντελῆται μετὰ ἐπιμέλειαν καί προσοχήν. Εὐχῆς δέ ἔργον θά ήτο νά εὑρῇ μιμητὰς καί νά ἀποτελέσῃ τὴν ἀρετερίαν περαιτέρω μελέτης τῆς περιοχῆς καί ἄλλων πόλεων καί κωμῶν τῆς Μακεδονίας.

Δ. ΚΑΝΑΤΣΟΥΛΗΣ

Ю. В. Звангелопулос, Лексические Особенности новогреческого языка В Западной Македонии. Материал для диалектного словаря [Λεξιλογικὲς ἰδιομορφίαι τῆς νεοελληνικῆς γλώσσας στὴ Δυτικὴ Μακεδονία. Ὑλικὸ γιὰ διαλεκτολογικὸ λεξικό], Τασκένδη ('Ακαδημία Ἐπιστημῶν τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας τοῦ Οὐζμπεκιστάν) 1974, σελ. 280.

Πρόκειται γιὰ τὴν πρώτη γνωστή μας συλλογὴ νεοελληνικοῦ διαλεκτολογικοῦ ὕλικου ποῦ ἐκδίδεται στὴ Σοβιετικὴ Ένωση. Ὁ συλλογέας ἔχει συγκεντρώσει τὸ ὕλικό του ἀπὸ προφορικὰς πηγές, δηλαδὴ Έλληνες προχωρημένης ἡλικίας ποῦ κατάγονται ἀπὸ τὴ Δυτικὴ Μακεδονία καί ζοῦν σήμερα στὴ Σοβιετικὴ Δημοκρατία τοῦ Οὐζμπεκιστάν. Τὸ ὕλικὸ προορίζεται κατὰ τὸν συλλογέα γιὰ γλωσσολογικὴ, λαογραφικὴ καί ἱστορικὴ χρῆση.

Η ἔκδοσις ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ εἰσαγωγικὸ (σ. 3-27) καί τὸ κύριο (σ. 28-263) μέρος καί κλείνει μετὰ συμπληρωματικὸ ὕλικό (σ. 264-278). Στὸ εἰσαγωγικὸ μέρος ὁ συγγραφέας ἀνα-

1. Β. Καλλιπολίτου, Νεκρόπολις κλασσικῶν χρόνων ἐν Κοζάνη, ΑΕ 1948/49, 85.

2. Βλ. καί Δ. Κανατούλη, Ποῦ ἔκειτο ή άρχαία πόλις Έλίμεια, «Μακεδονικά», τ. 2 (1941-52), σ. 180, 183, 4.

3. Χ. Μακαρόνα, Έκ τῆς Έλιμείας καί τῆς Έορδαίας, ΑΕ 1936, 9, ἀρ. 17.

4. F. Παπαζογλου, *Les cités*, ἔ.ά., 178.

5. Στράβ. VII, 326:... *Πρὸς δὲ τούτοις Ἀνγχεσταί τε καί ή Δευρίοπος καί ή Τρίπολις Πελαγονία καί Έορδαία καί Έλίμεια καί Έράτορα.*

φέρεται στα χαρακτηριστικά των βόρειων ιδιωμάτων (στη σ. 5 σημειώσε ότι το άτονο ι αποβάλλεται σ' όλες τις συλλαβές και όχι μόνο στο τέλος της λέξης) και στη διαίρεσή τους κατά τους Γ. Ν. Χατζιδάκι, Α. Thumb και Μ. Τριανταφυλλίδη και επιχειρεί μία σύντομη επισκόπηση των νεοελληνικών διαλεκτολογικών εκδόσεων της τελευταίας εικοσαετίας με φανερή την προτίμηση για εργασίες που αφορούν τα βόρεια ιδιώματα. Ακολουθεί μία ιστορικογλωσσική τοποθέτηση της Δ. Μακεδονίας από τους αρχαιούς χρόνους ως τη σύγχρονη εποχή. Το φωνητικό και γραμματικό διάγραμμα των δυτικομακεδονικών διαλέκτων των σσ. 17-24 παρουσιάζεται πολύ ελλιπές, αλλά αυτό οφείλεται προφανώς σε έλλειψη κατάλληλης βιβλιογραφίας.

Το κύριο μέρος καταλαμβάνει ένας αλφαριθμητικός κατάλογος (λεξιλόγιο) με διαλεκτικές λέξεις της Δ. Μακεδονίας, που δεν απαντούν στη φιλολογική γλώσσα (=κοινή Νεοελληνική). Το υλικό του λεξιλογίου έχει συνταχθεί ως εξής: ως λήμμα καταχωρείται η ιδιωματική λέξη σ' ελληνικό αλφάβητο με το έρμήνευμά της στη Ρωσική και ακολουθεί μία ιστορικογλωσσική τοποθέτηση της λέξης-λήμματος με μετάφραση χρόνους ως τη Ρωσική ολόκληρης της φράσης. Έτυμολογικές συσχετίσεις των ιδιωματικών λέξεων με αρχαίες και ξένες λέξεις δεν γίνονται. Τοπωνύμια δεν έχουν συμπεριληφθεί συστηματικά στη συλλογή, αναφέρονται όμως ευκαιρικά στα παραδείγματα. Το λεξιλόγιο των δυτικομακεδονικών ιδιωμάτων της έκδοσης αυτής περιλαμβάνει τα γράμματα α-ο· έναν δεύτερο τόμο με το υπόλοιπο λεξιλόγιο (π-ω) έλπίζει ο συγγραφέας να εκδώσει προσεχώς.

Στο συμπληρωματικό υλικό καταχωρεί ο συγγραφέας αλφαριθμητικά: α) έπιλογή από βαφτιστικά ονόματα ανδρών και γυναικών με τα αντίστοιχά τους της κοινής Νεοελληνικής, β) δείγματα από οικογενειακά ονόματα που λήγουν σε -οπουλ-έοι (γρ. -οπουλ-λαίοι, 'Αδαμοπουλαίοι κλπ.), γ) σύντομο γλωσσάριο από τη συνθηματική γλώσσα των κτιστών των Καστανοχωριών ή Ζιουνοχωριών, και δ) έναν πολύ ενδιαφέροντα πίνακα με λεξιλογικά ισόγλωσσα (λέξεις ή τύπους μιάς λέξης με την ίδια σημασία) από τις διάφορες ομάδες των δυτικομακεδονικών ιδιωμάτων (Κοπατσιοροχώρια, Άρβανιτοχώρια, Ζιουνοχώρια, Μπουλοχώρια, Βουργαροχώρια, Σιουρδοχώρια, Χασιοτοχώρια). Στα μειονεκτήματα του πίνακα αυτού ανήκει η έλλειψη έρμηνευμάτων σε λέξεις διαλεκτικές ή σε τύπους ιδιωματικούς που συμπίπτουν με τους κοινούς νεοελληνικούς αλλά έχουν διαφορετική σημασία (λ.χ. σ. 275: διαλ. δόξα=ουράνιο τόξο κλπ.).

Η εργασία γενικά επιτυχαίνει απόλυτα τον σκοπό της, δηλαδή τη συγκέντρωση διαλεκτολογικού υλικού, που καταγράφεται με προσοχή και έπιμέλεια. Αν δεν έλειπαν οι ενδείξεις σε ποιά συγκεκριμένα χωριά ή έστω σε ποιές ευρύτερες περιοχές της Δ. Μακεδονίας απαντούν οι λέξεις της συλλογής, θά ήταν η παρουσίαση του υλικού πληρέστερη. Ίσως όμως τεχνικές δυσκολίες να ανάγκασαν τον συλλογέα να μην παραθέσει τις χρήσιμες αυτές πληροφορίες. Ο κ. Εύαγγελόπουλος έργαστηκε με πολλή ζήλο και μεγάλη ευσυνειδησία για το συγκεκριμένο και παρουσίασε το υλικό του και μάλιστα σε μία ξένη γλώσσα. Ένδεικτικό της ευσυνειδησίας με την οποία έργαστηκε ο συγγραφέας είναι και οι έπισκέψεις του σε βοτανικούς κήπους και διάφορα μουσεία (έθνογραφικό, ζωολογικό κλπ.) προκειμένου να καθορίσει επακριβώς το περιεχόμενο του λεξιλογίου του και την απόδοσή του στη Ρωσική. Όσοι είχαμε την ευκαιρία να φυλομετρήσουμε την έκδοση αυτή δεν έχουμε παρά να ευχαριστήσουμε και να συγχαρούμε τον κ. Εύαγγελόπουλο για την πολύτιμη εργασία του και να του εύχρηστομε γρήγορα να μπορέσει να μιάς παρουσιάσει και το δεύτερο μέρος του λεξιλογίου των δυτικομακεδονικών ιδιωμάτων.